

Hoe lees je de Bijbel verantwoord?

Een praktische introductie in Bijbelse hermeneutiek vanuit een provisionistisch perspectief

Inleiding

De Bijbel is voor ons als christenen niet zomaar een verzameling oude religieuze teksten. Wij geloven dat de Schrift het Woord van God is en daarom gezag heeft voor ons geloof en ons leven.

Maar daarmee is nog niet automatisch gezegd dat wij iedere tekst ook meteen goed begrijpen.

De Bijbel is geschreven over een periode van vele eeuwen, door verschillende menselijke auteurs, in verschillende culturen en talen. We lezen verhalen, wetten, poëzie, profetieën, wijsheidsliteratuur, evangeliën, brieven en apocalyptische teksten. Sommige passages zijn eenvoudig te begrijpen, andere vragen wel wat meer onderzoek.

Daarom hebben we zoiets als *hermeneutiek* nodig.

Hermeneutiek is namelijk de kunst en wetenschap van het verantwoord uitleggen en vervolgens toepassen van teksten. Bij Bijbelse hermeneutiek gaat het om de vraag hoe wij de Bijbel zo kunnen lezen dat wij recht doen aan wat de Bijbelschrijvers destijds hebben geschreven én aan het feit dat de Schrift Gods Woord is.

Uiteindelijk gaat het om een eenvoudige maar belangrijke vraag:

Wat heeft God ons door deze tekst willen zeggen, en hoe kunnen wij die boodschap vandaag trouw verstaan en toepassen?

Daarbij is één onderscheid fundamenteel:

Eerst zoeken we de betekenis van de tekst. Daarna zoeken we naar de toepassing voor vandaag.

Onze toepassing mag dus niet bepalen wat de tekst betekent.

In dit artikel kijken we naar belangrijke principes van Bijbeluitleg en vervolgens naar de manier waarop deze principes vanuit een **provisionistisch perspectief** kunnen worden toegepast.

1. De Bijbel is Gods Woord – maar komt tot ons door mensen

Een belangrijk uitgangspunt van het christelijk geloof is dat de Bijbel zowel goddelijke als menselijke kenmerken heeft. Paulus schrijft:

“Heel de Schrift is door God ingegeven en is nuttig om te onderwijzen, te weerleggen, te verbeteren en op te voeden in de rechtvaardigheid.”

2 Timotheüs 3:16

De Schrift heeft dus goddelijk gezag. Tegelijkertijd zijn de Bijbelboeken geschreven door concrete mensen, in concrete situaties, voor concrete doelgroepen. Jesaja schrijft anders dan Paulus. David

schrijft psalmen. Lukas schrijft een evangelie en het boek Handelingen. Paulus schrijft brieven aan concrete gemeenten. Johannes gebruikt in Openbaring veel symbolische beelden.

Daarom moeten we bij Bijbeluitleg niet alleen vragen:

“Wat staat hier?”

Maar ook:

- Wie schrijft dit?
- Aan wie werd het geschreven?
- Waarom werd het geschreven?
- In welke historische situatie?
- Welk genre werd gebruikt?
- Welke woorden en argumenten gebruikt de schrijver?
- Hoe past dit gedeelte binnen het Bijbelboek?

God heeft ervoor gekozen Zijn Woord door menselijke schrijvers heen tot ons te laten komen.

Dat betekent dat aandacht voor de menselijke auteur geen gebrek aan eerbied voor Gods Woord is. Integendeel: wanneer God door menselijke schrijvers heeft gesproken, nemen we juist serieus **hoe** Hij dat heeft gedaan.

2. God spreekt in menselijke taal

God heeft Zijn Woord niet gegeven als een bovennatuurlijke tekst die losstaat van menselijke taal en geschiedenis.

Hij heeft gesproken binnen de menselijke geschiedenis. Daarom moeten we bij Bijbeluitleg rekening houden met:

- taal;
- cultuur;
- geschiedenis;
- sociale omstandigheden;
- literair genre;
- argumentatie;
- beeldspraak.

Wanneer een psalm bijvoorbeeld zegt:

“De rivieren klappen in de handen” hoeven we niet te concluderen dat water letterlijk handen heeft. Het is poëtische taal.

Evenzo moeten we voorzichtig zijn met het letterlijk lezen van symbolische beelden in Openbaring. *Letterlijk interpreteren betekent daarom niet dat ieder woord altijd letterlijk moet worden genomen.* Het betekent dat we de tekst serieus nemen overeenkomstig het genre waarin hij geschreven is. Een metafoor moet als metafoor worden gelezen. Een gedicht als poëzie. Een historische beschrijving als geschiedenis. Een brief als brief. Een apocalyptisch visioen als apocalyptische literatuur.

3. De Bijbel is begrijpelijk – maar niet alles is eenvoudig

Een belangrijk uitgangspunt binnen het protestantse christendom is de *duidelijkheid van de Schrift*, ook wel *perspicuitas Scripturae* genoemd.

Daarmee wordt niet bedoeld dat iedere Bijbeltekst voor iedereen onmiddellijk duidelijk is. Petrus schrijft bijvoorbeeld over de brieven van Paulus dat daarin sommige dingen moeilijk te begrijpen zijn (2 Petrus 3:16). De Bijbel kan dus tegelijk:

- begrijpelijk zijn;
- geestelijk gezag hebben;
- toegankelijk zijn voor gewone gelovigen;
- én passages bevatten die moeilijk zijn.

De centrale boodschap van het evangelie is niet afhankelijk van een kleine groep geestelijke specialisten die over geheime kennis beschikt. De Bijbel is geen geheim boek dat alleen door een geestelijke elite kan worden verklaard. Maar dat betekent evenmin dat we geen onderwijs, studie, historische kennis of goede uitleggers nodig hebben. Paulus schrijft bijvoorbeeld dat Christus mensen heeft gegeven om anderen toe te rusten en op te bouwen in het geloof (Efeziërs 4:11-14). Een eenvoudige vuistregel is: De Bijbel is duidelijk genoeg om te lezen, maar rijk genoeg om een leven lang te bestuderen.

4. Progressieve openbaring

De Bijbel is niet als één compleet document op één moment aan de mensheid gegeven.

God openbaart Zich geleidelijk in de geschiedenis. Daarom spreken we over **progressieve openbaring**. De openbaring aan Abraham is bijvoorbeeld niet hetzelfde als de openbaring die Israël later via Mozes ontvangt. De profeten voegen nieuwe inzichten toe. In Christus bereikt Gods openbaring haar hoogtepunt. De schrijver van Hebréeën zegt: “Nadat God voorheen vele malen en op vele manieren tot de vaders heeft gesproken door de profeten, heeft Hij in deze laatste dagen tot ons gesproken door de Zoon.” Hebréeën 1:1-2

Daarom moeten we het Oude Testament lezen in het licht van de verdere openbaring van God, zonder het Oude Testament los te maken van zijn eigen historische betekenis. Het Nieuwe Testament helpt ons begrijpen hoe Gods beloften en plannen in Christus tot vervulling komen. Tegelijkertijd maakt het Nieuwe Testament het Oude Testament niet waardeloos. Jezus en de apostelen behandelden de Hebreeuwse Schrift juist als Gods Woord. We moeten daarom voorkomen dat we het Oude Testament simpelweg gebruiken als een verzameling losse voorspellingen die pas betekenis krijgen wanneer we ze in het Nieuwe Testament terugvinden.

Een goede hermeneutiek vraagt beide:

Wat betekende deze tekst in zijn oorspronkelijke context?

Én:

Hoe wordt deze tekst later opgenomen in Gods verdere openbaring?

5. Christus staat centraal in het Bijbelse verhaal

Voor een christelijke hermeneutiek is dit een essentieel uitgangspunt.

De Bijbel is niet alleen een verzameling losse waarheden, lessen en leefregels. Het is één groot verhaal van Gods handelen met de mensheid, met als centrum en hoogtepunt **Jezus Christus**. Na Zijn opstanding legt Jezus aan de Emmaüsgangers uit wat in de Schriften over Hem geschreven staat: “En Hij begon bij Mozes en al de profeten en legde hun uit wat in al de Schriften over Hem geschreven was.” Lukas 24:27. Later zegt Hij: “Dat alles vervuld moest worden wat over Mij geschreven staat in de Wet van Mozes en in de Profeten en in de Psalmen.” Lukas 24:44

Dat betekent niet dat ieder vers rechtstreeks over Jezus gaat.

We moeten niet in iedere oudtestamentische tekst verborgen christologische boodschappen zoeken die de oorspronkelijke schrijver onmogelijk bedoeld kan hebben. Wel betekent het dat we de Bijbel uiteindelijk lezen binnen het grotere verhaal waarvan Christus het centrum is. Een goede christelijke hermeneutiek vraagt daarom niet alleen:

“Wat moet ik hiervan leren?”

Maar ook:

“Waar staat deze tekst binnen Gods grotere heilsplan dat zijn centrum vindt in Christus?”

6. Hermeneutiek is niet volledig neutraal

Dit is een punt dat gemakkelijk wordt vergeten.

Niemand leest de Bijbel volledig zonder vooronderstellingen. Iedere lezer brengt bepaalde ideeën mee:

- wat we geloven over God;
- wat we geloven over de mens;
- hoe we Gods genade begrijpen;
- hoe we Gods soevereiniteit begrijpen;
- hoe we menselijke verantwoordelijkheid begrijpen;
- hoe we verkiezing en verlossing begrijpen;
- wat we eerder in de kerk hebben geleerd.

Dat geldt ook voor provisionisten. Het is daarom niet eerlijk om te doen alsof alleen andere theologische stromingen vooronderstellingen hebben. De betere vraag is: Laat ik mijn theologische overtuigingen door de Schrift toetsen, of dwing ik de Schrift om mijn theologische overtuigingen te bevestigen?

Dat is een belangrijke hermeneutische zelftest.

Een goede Bijbellezer moet zelfs bereid zijn te vragen: Kan mijn theologie deze tekst misschien verkeerd hebben begrepen? Dat is geen teken van zwakte. Het is juist een houding van onderwerping aan het Woord van God.

7. Een provisionistisch perspectief

Provisionisme is geen compleet andere methode van Bijbeluitleg.

Veel fundamentele principes die provisionisten gebruiken, worden ook door andere evangelische christenen gebruikt. Het verschil ontstaat vooral bij de interpretatie van bepaalde theologische thema's. Provisionisten leggen bijvoorbeeld grote nadruk op:

- Gods liefde voor alle mensen;
- Gods genadige voorziening voor de mensheid;
- de oprechtheid en universaliteit van Gods oproep tot bekering;
- menselijke verantwoordelijkheid;
- het feit dat mensen werkelijk kunnen reageren op Gods genadige aanbod;
- de centrale plaats van Christus in Gods heilsplan.

Teksten zoals Johannes 3:16, 1 Timotheüs 2:4, 2 Petrus 3:9 en Titus 2:11 spelen daarbij een belangrijke rol.

Maar er is een belangrijk onderscheid.

We moeten niet zeggen: "Deze tekst bewijst het provisionisme." Beter is: "Deze tekst wordt binnen het provisionisme op deze manier verstaan." Andere christelijke tradities kunnen dezelfde tekst anders interpreteren. Daarom moeten we niet alleen teksten verzamelen die onze overtuiging ondersteunen. We moeten juist bereid zijn ook de teksten te onderzoeken die moeilijk binnen onze eigen theologische positie passen.

Dat is vooral belangrijk bij thema's als:

- verkiezing;
- predestinatie;
- menselijke vrijheid;
- Gods soevereiniteit;
- genade;
- volharding;
- Gods voorkennis.

Een provisionistische hermeneutiek moet dus niet beginnen met: "Hoe kan ik deze tekst provisionistisch uitleggen?" maar met: "Wat zegt deze tekst, en welke conclusies kan ik daar verantwoord uit trekken?"

8. Zes stappen voor verantwoord Bijbellezen

Een praktische methode kan uit zes belangrijke stappen bestaan.

Stap 1 – Observeer

Begin met wat er daadwerkelijk staat. Vraag:

- Wat staat er?
- Welke woorden vallen op?
- Wie spreekt?
- Wie wordt aangesproken?
- Welke werkwoorden worden gebruikt?
- Welke herhalingen zijn er?
- Welke verbanden zie ik?
- Welke contrasten worden gemaakt?

Ga niet te snel naar de vraag wat de tekst betekent. Eerst moet je zo zorgvuldig mogelijk vaststellen wat er staat.

Stap 2 – Bepaal het genre

Is dit:

- geschiedenis?
- poëzie?
- wijsheid?
- profetie?
- evangelie?
- brief?
- apocalyptische literatuur?

Het genre bepaalt mede hoe we de tekst moeten lezen.

Een psalm lees je anders dan Romeinen. Een gelijkenis lees je anders dan een historische beschrijving. Openbaring lees je anders dan een brief van Paulus. Dit betekent niet dat genres willekeurig zijn. Het betekent dat de vorm waarin God Zijn boodschap heeft gegeven mede bepaalt hoe wij die boodschap moeten begrijpen.

Stap 3 – Kijk naar de context

Context is essentieel. Lees niet alleen één vers. Lees:

- de zin;
- de alinea;
- het hoofdstuk;
- het Bijbelboek;
- waar nodig de plaats binnen de hele Bijbel.

Een tekst uit zijn verband halen kan bijna iedere gewenste conclusie opleveren.

Maar context is meer dan alleen “de verzen ervoor en erna”. We moeten ook letten op:

- de historische context;
- de culturele context;
- de literaire context;
- de argumentatie van de schrijver;
- de plaats van het gedeelte binnen het grotere Bijbelse verhaal.

9. De oorspronkelijke betekenis eerst

Een van de belangrijkste hermeneutische principes is:

Een tekst moet eerst worden begrepen in relatie tot wat de oorspronkelijke schrijver bedoelde en wat de oorspronkelijke lezers konden begrijpen.

Dat betekent niet dat de Bijbel alleen iets voor mensen uit de oudheid betekent. Het betekent dat onze toepassing moet voortbouwen op de betekenis van de tekst. Een tekst kan bijvoorbeeld

verschillende legitieme toepassingen hebben, maar dat betekent niet dat hij oorspronkelijk vijf verschillende betekenissen had. Daarom moeten we onderscheid maken tussen:

Betekenis

En

Toepassing.

Bijvoorbeeld:

“Heb uw vijanden lief.”

De oorspronkelijke betekenis van Jezus' opdracht moet eerst worden vastgesteld. Daarna kunnen we nadenken over toepassingen voor:

- ons persoonlijke leven;
- conflicten;
- de gemeente;
- maatschappelijke verhoudingen;
- onze omgang met mensen die ons kwaad doen.

De toepassing kan breed zijn. Maar de betekenis van Jezus' opdracht wordt niet door iedere toepassing opnieuw uitgevonden.

10. Schrift met Schrift vergelijken

De Bijbel moet zoveel mogelijk als één geheel worden gelezen.

Een moeilijke tekst mag daarom worden vergeleken met andere relevante teksten. Maar hier moeten we voorzichtig zijn. “Schrift verklaart Schrift” mag niet betekenen: “Ik gebruik een tekst die ik gemakkelijk vind om een tekst die ik moeilijk vind weg te verklaren.” Een betere benadering is:

Laat duidelijke en moeilijke teksten gezamenlijk hun plaats krijgen binnen het geheel van de Schrift, waarbij iedere tekst eerst in zijn eigen context wordt verstaan.

Daarbij moeten we ook oppassen voor een te snelle harmonisatie. Soms laat de Bijbel verschillende aspecten van een onderwerp naast elkaar staan. We hoeven niet iedere spanning onmiddellijk op te lossen. Wanneer de Schrift bijvoorbeeld zowel Gods handelen als menselijke verantwoordelijkheid benadrukt, moeten we niet automatisch één van beide wegedeneren.

11. De analogie van het geloof

Een andere klassieke regel is de *analogia fidei*, de analogie van het geloof.

Daarmee wordt bedoeld dat een interpretatie moet passen binnen de totale boodschap van de Schrift. Als één interpretatie bijvoorbeeld Gods karakter volledig in strijd zou brengen met wat de Schrift op andere plaatsen duidelijk over Hem leert, moeten we opnieuw naar onze interpretatie kijken. Maar ook hier geldt: *we mogen niet simpelweg onze eigen theologie als meetlat over iedere tekst leggen.* De hele Schrift moet samen worden gelezen.

De analogie van het geloof betekent niet: “Mijn geloofssysteem bepaalt wat deze tekst moet betekenen.” Het betekent eerder: *“Mijn uitleg van deze tekst moet rekening houden met wat de Schrift als geheel leert.”*

12. Woorden moet je in hun context bestuderen

Bij Bijbelstudie kan het nuttig zijn om naar de oorspronkelijke Hebreeuwse of Griekse woorden te kijken.

Maar ook hier bestaat een gevaar. Een woordenboek kan verschillende betekenissen van een woord geven. Dat betekent niet dat al die betekenissen tegelijk in iedere tekst aanwezig zijn. Een woord krijgt zijn betekenis mede door:

- de zin;
- de context;
- de schrijver;
- het genre;
- het gebruik van het woord binnen een bepaald Bijbelboek.

Daarom is een zogenaamde “woordstudie” niet simpelweg: “Ik zoek het Griekse woord op en kies de betekenis die het beste bij mijn theologie past.” Een goede woordstudie vraagt: *Welke betekenis heeft dit woord hier, in deze zin, bij deze schrijver, in deze context?* Dat voorkomt veel misverstanden.

13. Een voorbeeld: Johannes 3:16

Johannes 3:16 zegt:

“Want zo liefheeft God de wereld gehad, dat Hij Zijn eniggeboren Zoon gegeven heeft, opdat ieder die in Hem gelooft niet verloren gaat, maar eeuwig leven heeft.”

Vanuit een provisionistisch perspectief krijgt vooral het universele karakter van Gods liefde aandacht.

Maar verantwoord uitleggen begint niet met: “Dit is een provisionistische tekst (of dit is een calvinistische tekst).” We beginnen met vragen als:

- Wat betekent “wereld” in het Evangelie van Johannes?
- Wat is de betekenis van “ieder die gelooft”?
- Hoe sluit dit aan bij Johannes 3:14-18?
- Wat betekent “niet verloren gaan”?
- Hoe wordt geloof in het Evangelie van Johannes beschreven?
- Hoe verhoudt dit zich tot andere teksten in Johannes over Gods handelen in redding?

Daarna kunnen we onderzoeken hoe verschillende theologische tradities deze tekst uitleggen. Dat is een veel sterkere methode dan een tekst simpelweg als bewijs voor onze eigen positie gebruiken.

14. Filippenzen 2:12-13

Een andere interessante tekst is Filippenzen 2:12-13:

“Werk aan uw eigen zaligheid met vrees en beven, want het is God Die in u werkt, zowel het willen als het werken, naar Zijn welbehagen.”

Op het eerste gezicht lijken menselijke verantwoordelijkheid en Gods handelen hier tegenover elkaar te staan. Maar Paulus zet ze niet tegenover elkaar. Hij noemt beide. De mens wordt aangesproken: “Werk aan uw eigen zaligheid...” Maar tegelijkertijd: “Het is God Die in u werkt...”

Een provisionistische hermeneutiek hoeft daarom niet te kiezen tussen: God werkt en de mens reageert en handelt. De tekst laat beide werkelijk staan. Dit illustreert een belangrijk principe: We moeten een spanning in de tekst niet te snel oplossen wanneer de Bijbel beide elementen laat staan.

Soms is de meest Bijbelse houding eenvoudigweg:

“De Schrift leert dit én dat, ook al begrijp ik niet volledig hoe beide zich tot elkaar verhouden.”

15. Romeinen 9–11: een belangrijke test voor iedere theologie

Romeinen 9 is één van de belangrijkste teksten in discussies over verkiezing, Gods soevereiniteit en menselijke verantwoordelijkheid.

Juist daarom is dit hoofdstuk een goede test voor onze hermeneutiek. Maar Romeinen 9 mag niet geïsoleerd worden gelezen. Paulus schrijft één samenhangend betoog in Romeinen 9–11. Daarin komen onder andere aan de orde:

- Israël;
- Gods beloften;
- Gods rechtvaardigheid;
- menselijke verantwoordelijkheid;
- geloof en ongeloof;
- de positie van de heidenen;
- Gods handelen met Israël;
- Gods plan met Zijn volk.

Vanuit een provisionistische benadering wordt daarom onderzocht of Romeinen 9 primair spreekt over Gods individuele voorbeschikking tot eeuwige redding of verdoemenis, of dat Paulus hier vooral spreekt over Gods soevereine handelen binnen de heilsgeschiedenis, Zijn verkiezing met betrekking tot Israël en de heidenen en de lijn van de belofte.

Daarbij mogen we niet vooraf beslissen wat Romeinen 9 móét betekenen. We moeten Paulus laten spreken. En vervolgens moeten we Romeinen 9 lezen samen met Romeinen 10 en 11. Dat is hermeneutisch veel sterker dan één hoofdstuk gebruiken als bewijs voor een vooraf gekozen systeem.

16. Enkele historische benaderingen van Bijbeluitleg

Door de kerkgeschiedenis heen zijn verschillende benaderingen ontstaan.

Allegorische uitleg

Vooraf in bepaalde vroegchristelijke tradities werd gezocht naar diepere, geestelijke betekenissen achter de tekst. Dat leverde soms waardevolle inzichten op, maar het gevaar bestaat dat de uitlegger betekenissen in de tekst legt die de oorspronkelijke schrijver niet bedoelde.

Grammaticaal-historische uitleg

De Reformatie benadrukte opnieuw het belang van de tekst, de oorspronkelijke taal, grammatica en historische context. Daaruit ontwikkelde zich een benadering waarin de oorspronkelijke betekenis van de tekst en het normale taalgebruik belangrijke uitgangspunten zijn. Deze benadering betekent niet dat alles letterlijk moet worden gelezen. Ook binnen een grammaticaal-historische benadering wordt rekening gehouden met beeldspraak, poëzie, symboliek en verschillende genres.

Historisch-kritische benadering

Vanaf de moderne tijd ontstonden methoden die sterk de nadruk legden op auteurschap, bronnen, redactie, historische ontwikkeling en tekstgeschiedenis. Verschillende resultaten van historisch onderzoek kunnen nuttig zijn. Het probleem ontstaat wanneer bepaalde methodologische uitgangspunten het bovennatuurlijke bij voorbaat uitsluiten. Als bijvoorbeeld wonderen onmogelijk worden verklaard voordat de tekst onderzocht is, is de conclusie eigenlijk al vooraf bepaald. Een christelijke hermeneutiek mag historische vragen stellen zonder vooraf te bepalen dat God niet kan handelen in de geschiedenis.

Evangelische Bijbeluitleg

Een Bijbelgetrouwe evangelische benadering probeert historische, taalkundige en literaire hulpmiddelen te gebruiken terwijl zij tegelijkertijd vasthoudt aan het goddelijke gezag van de Schrift. Dat betekent: *Onderzoeken zonder het geloof vooraf uit te schakelen.*

17. Sola Scriptura

Een belangrijk principe van de Reformatie is: *Sola Scriptura* – *alleen de Schrift*.

Daarmee wordt niet bedoeld: “Ik heb alleen mijn Bijbel nodig en heb niets aan leraren, geschiedenis, wetenschap of commentaren.” Het betekent dat de Schrift de **hoogste norm en uiteindelijke autoriteit** is voor geloof en christelijk leven. Goede hulpmiddelen kunnen ons helpen:

- grondtalen;
- Bijbelse woordenboeken;
- commentaren;
- historische bronnen;
- kaarten;
- archeologische gegevens;
- andere Bijbelvertalingen;
- theologische studies.

Maar geen van deze hulpmiddelen staat boven de Schrift. Een commentaar kan fout zitten. Een predikant kan zich vergissen. Een theoloog kan zich vergissen. Ook een provisionist kan zich vergissen.

De Schrift is uiteindelijk de norm waaraan ook onze eigen interpretatie moet worden getoetst.

18. Een praktische methode voor persoonlijke Bijbelstudie

Een eenvoudige werkwijze:

1. Bid Vraag God om wijsheid, inzicht en een nederige houding.
2. Lees de tekst meerdere keren Lees bij voorkeur verschillende vertalingen.
3. Observeer Schrijf op wat je daadwerkelijk ziet.
4. Onderzoek de context Lees het gedeelte rondom de tekst.
5. Bepaal het genre Vraag welke literaire vorm je voor je hebt.
6. Onderzoek belangrijke woorden Gebruik eventueel een concordantie of woordenboek.
7. Onderzoek de historische achtergrond Vraag wat de oorspronkelijke lezers waarschijnlijk wisten en begrepen.
8. Vergelijk relevante Bijbelteksten Maar laat iedere tekst eerst in zijn eigen context spreken.
9. Formuleer de betekenis Vraag: Wat wilde de schrijver aan de oorspronkelijke lezers duidelijk maken?
10. Plaats de tekst binnen het grotere Bijbelse verhaal Vraag: Hoe past deze tekst binnen Gods openbaring en uiteindelijk binnen het verhaal dat zijn centrum vindt in Christus?
11. Pas de tekst toe Pas daarna komt de vraag: Wat betekent dit voor mij en voor de gemeente vandaag?

Dit voorkomt dat we onze eigen toepassing verwarren met de oorspronkelijke betekenis van de tekst.

19. Bijbel lezen met kinderen

Ook kinderen kunnen de Bijbel begrijpen.

Daarbij is het belangrijk om niet ieder verhaal te reduceren tot een simpele morele les. David en Goliath betekent bijvoorbeeld niet alleen: "Wees dapper zoals David." Het verhaal maakt deel uit van Gods grotere handelen met Israël en uiteindelijk van het Bijbelse verhaal dat naar Christus wijst. Bij kinderen kunnen we daarom steeds vragen:

- Wat gebeurde er?
- Wat leren we over God?
- Wat leren we over mensen?
- Wat zegt dit over vertrouwen?
- Waarom staat dit verhaal in de Bijbel?
- Hoe past dit binnen Gods grotere verhaal?

Zo leren kinderen niet alleen Bijbelverhalen kennen, maar leren ze **de Bijbel lezen**.

20. Hoe gaan we om met moeilijke Bijbelteksten?

Iedere serieuze Bijbellezer komt teksten tegen die moeilijk zijn.

Dat is geen probleem. Het wordt pas een probleem wanneer we doen alsof onze eerste indruk altijd correct is. Bij moeilijke teksten kunnen we bijvoorbeeld vragen:

1. Is mijn vertaling duidelijk? Vergelijk eventueel meerdere vertalingen.
2. Wat betekent het woord in deze context? Een woord kan verschillende betekenissen hebben.
3. Wat zegt de directe context? Lees ervoor en erna.
4. Hoe gebruikt dezelfde schrijver het begrip? Dat kan veel duidelijk maken.

5. Hoe past deze tekst binnen het Bijbelboek?
6. Zijn er vergelijkbare passages?
7. Wat betekende deze tekst voor de oorspronkelijke lezers?
8. Heb ik een theologische vooronderstelling die mijn lezing beïnvloedt?
9. Heb ik misschien te snel één mogelijke uitleg als zekerheid aangenomen?
10. Wat als mijn eerste interpretatie niet klopt?

Dat laatste is misschien wel de belangrijkste vraag.

21. Voorbeeld: Openbaring 13

Openbaring 13 bevat beelden van beesten, een draak en een merkteken.

Wanneer we dit hoofdstuk letterlijk proberen te lezen alsof Johannes een modern nieuwsbericht schrijft, ontstaan gemakkelijk problemen. We moeten rekening houden met het apocalyptische genre. Daarom vragen we:

- Welke symboliek gebruikt Johannes?
- Welke beelden komen uit het Oude Testament?
- Wat betekenden deze beelden voor de eerste christenen?
- Wat zegt het hoofdstuk over macht, aanbidding en trouw aan God?
- Hoe past dit binnen de rest van Openbaring?

Dat betekent niet dat we alles “symbolisch” moeten maken. Het betekent dat we het boek lezen zoals het geschreven is. Het doel van genreherkenning is dus niet om moeilijke teksten weg te verklaren, maar om te voorkomen dat we een tekst verkeerd lezen omdat we hem behandelen alsof hij tot een ander genre behoort.

22. Wat betekent een provisionistische hermeneutiek concreet?

Een provisionistische benadering zal bij bepaalde thema's andere conclusies trekken dan bijvoorbeeld een calvinistische benadering.

Maar de methode begint niet met: “Wat zegt het provisionisme hierover?” De methode begint met: “Wat zegt de tekst?” Vervolgens: “Wat betekent deze tekst in zijn context?”

Daarna: “Hoe verhoudt deze tekst zich tot de rest van de Schrift?” En vervolgens: “Welke theologische conclusie volgt hier verantwoord uit?”

Pas daarna kunnen we vragen: “Hoe verhoudt deze conclusie zich tot het provisionistische denken?”

Dat onderscheid is belangrijk. Een provisionistische theologie moet niet bepalen wat de Bijbel móét zeggen. De Bijbel moet bepalen of onze provisionistische theologie standhoudt. Dit geldt overigens niet alleen voor provisionisten. Iedere theologische traditie moet bereid zijn door de Schrift gecorrigeerd te worden.

23. Een eenvoudig hermeneutisch stappenplan

Stap	Vraag
1. Observatie	Wat staat er?
2. Genre	Wat voor soort tekst is dit?
3. Context	Wat betekent dit binnen de zin, alinea, het hoofdstuk en het boek?
4. Historie	Wat betekende dit voor de eerste lezers?
5. Taal	Welke woorden en grammaticale constructies zijn belangrijk?
6. Schrift	Hoe verhoudt dit zich tot andere Bijbelteksten?
7. Christus	Hoe past dit binnen het grotere Bijbelse verhaal dat zijn centrum vindt in Christus?
8. Interpretatie	Wat bedoelt de tekst?
9. Theologie	Wat leert dit over God, mens en verlossing?
10. Toepassing	Wat betekent dit vandaag?

De belangrijkste volgorde blijft:

Eerst betekenis, daarna toepassing.

En daarachter ligt nog een belangrijke gedachte:

Eerst luisteren, daarna concluderen.

24. Vijf belangrijke principes

Als we alles samenvatten, kunnen we vijf belangrijke principes formuleren.

1. **Neem de Bijbel serieus** De Schrift is Gods Woord en heeft daarom gezag.
2. **Neem de menselijke schrijver serieus** God heeft door echte mensen in echte historische situaties gesproken.
3. **Neem de context serieus** Een tekst betekent niet automatisch wat wij erin willen lezen.
4. **Neem Christus en de hele Schrift serieus** Een afzonderlijke tekst moet worden gelezen binnen het geheel van Gods openbaring en het Bijbelse verhaal dat zijn centrum vindt in Christus.
5. **Neem je eigen vooronderstellingen serieus** Ook onze eigen theologie moet voortdurend door de Schrift worden getoetst.

25. Vragen voor persoonlijke reflectie

Wanneer je een Bijbeltekst bestudeert, kun je jezelf de volgende vragen stellen:

1. Wat staat hier werkelijk?
2. Wat staat er niet?
3. Wie schrijft?
4. Aan wie schrijft hij?
5. Waarom wordt dit geschreven?
6. Welk genre is dit?
7. Wat betekende dit voor de oorspronkelijke lezers?
8. Welke woorden of begrippen zijn belangrijk?
9. Hoe werkt de argumentatie van de schrijver?
10. Welke andere Bijbelteksten helpen deze tekst te begrijpen?
11. Welke plaats heeft deze tekst binnen het Bijbelboek?
12. Hoe past deze tekst binnen Gods grotere openbaring?
13. Welke vooronderstellingen neem ik zelf mee?
14. Probeer ik misschien mijn theologie in deze tekst te lezen?
15. Wat leert deze tekst daadwerkelijk?
16. Welke conclusies kan ik wél en welke kan ik niet uit deze tekst trekken?
17. Hoe moet ik dit vandaag toepassen?

Deze vragen kunnen ons helpen om minder snel conclusies te trekken en beter te leren luisteren naar de tekst.

26. Goede hulpmiddelen

Een verantwoorde Bijbelstudie hoeft niet alleen uit het lezen van één vertaling te bestaan. Nuttige hulpmiddelen zijn bijvoorbeeld:

- meerdere Nederlandse Bijbelvertalingen;
- een interlineaire Bijbel;
- Hebreeuwse en Griekse woordenboeken;
- concordanties;
- Bijbelse encyclopedieën;
- betrouwbare commentaren;
- historische achtergrondinformatie;
- kaarten en tijdlijnen;
- goede theologische werken.

Maar hulpmiddelen blijven hulpmiddelen. Een woordenboek is geen openbaring. Een commentaar is geen geïnspireerde Schrift. Een predikant is geen onfeilbare uitlegger. Een theologisch systeem is geen norm boven de Bijbel. De uiteindelijke vraag blijft:

Wat zegt Gods Woord?

Bijbeluitleg is geen wedstrijd om onze eigen mening in de Bijbel terug te vinden.

Het is een oefening in luisteren. Wij komen niet naar de Schrift om God te vertellen wat Hij zou moeten zeggen. Wij komen naar de Schrift om te ontdekken wat Hij heeft gezegd. Dat vraagt nederigheid.

Ook een provisionist moet bereid zijn, zijn eigen overtuigingen voortdurend aan de Schrift te toetsen. Maar hetzelfde geldt voor een calvinist, een Arminiaan, een baptist, een pinksterchristen, een charismatisch christen en iedere andere christelijke traditie.

Geen enkel theologisch systeem staat boven de Schrift. De belangrijkste hermeneutische vraag is daarom misschien niet:

“Hoe kan ik deze tekst laten passen binnen mijn theologie?”

Maar:

“Ben ik bereid mijn theologie aan te passen wanneer de Schrift mij corrigeert?”

Dat is uiteindelijk waar Bijbelgetrouwe hermeneutiek om draait. Niet dat wij bewijzen dat onze traditie gelijk heeft. Niet dat wij ieder moeilijk vers onmiddellijk oplossen. Maar dat wij leren luisteren naar Gods Woord.

- ✓ Lees zorgvuldig.
- ✓ Lees in context.
- ✓ Lees het genre zoals het bedoeld is.
- ✓ Lees de Schrift als geheel.
- ✓ Lees haar in het licht van Christus.
- ✓ Toets ook je eigen overtuigingen.
- ✓ En laat Gods Woord uiteindelijk het laatste woord hebben.

“Uw woord is een lamp voor mijn voet en een licht op mijn pad.” Psalm 119:105